

Na prvi pogled futuristična literatura frapira zlasti neizkušene, toda kdor njih robo večkrat čita, zapazi v njej ibridizem vseh zadnjih literarnih šol, vrsto pretirane romantike in prenapetega dekadentizma. To pa je simptom degeneracije.

Pridemo do najoriginalnejše strani futuristov: petje o materiji, o mehanizmu, o strojih in njih različnih sestavah. Rekel sem že, da bi bili morali futuristi nekoliko premisliti, preden so proglasili to poezijo za svojo — čisto — novo — originalno produkcijo. Toda ker je rekord njih smoter, zakaj ne bi ga dosegli tudi v reklamnem vpitju, saj s tem se napravi vsaj nekoliko prahu. Italijanski meščan ne bo šel nikogar kontrolirat, saj za to nima ne volje, ne sposobnosti kot sploh takozvani meščan en bloc. Padronissimi! Tu bi bili futuristi v resnici na polju nove vrste pesništva, če ne bi bili po njem hodili že drugi, exempli gratia: Walt Whitmann, Emile Verhaeren, Beaudelaire, Vincenzo Monti eccetera.

Eppure c'è qualcosa di nuovo! Poglejmo! Futuristi ponovno izjavljajo, da hočejo sopihanje parnih strojev, škripanje turbin in motorov, kratkotalno: ropotanje dvajsetega stoletja. Živijo v dobi razkošja, topov, mitraljez in splendidnih dreadnoughtov, zato se hočejo temu življenju akomodirati ne samo v moderni luksuriji, temveč tudi v poeziji. Če je Ovid tako lepo opisal smrt prvega svetovnoznanelega aviatika Ikara, ki je padel vsled prehude vročine v morje, zakaj ne bi futurist opeval naših aeropilotov, ki tudi padajo, če ne v morje, pa na suho. Zato je prilike dovolj, saj imamo dandanes aeroplan že pod vsakim kozolcem. Če je misel originalna, če je poetične vrednosti, ne govorim. Mislite sami! Eno je gotovo, da je predrzna in za naša omehkužena ušesa, ki so navajena le verzov »gorindol pa semintje« edino zdravilna. Že nad sedemsto let Italijani jašejo terzino in ottavo, verso sdrucchiolo in in verso piano. Čas je, da se prežene to literarno inkvizicijo, čas je, da se italijansko literarno občinstvo vživi preko vseh Dantejev in Ariostov, Petrarcev in Tassov v našem času primerno literarno življenje, treba je, da dela s svojimi nepasatističnimi silami in uživa svoj literarni kruh.

A tudi mi smo že siti bledih lun in tihih noči. Zdi se mi, da smo poslali k vragu ves zmisel za kaj novega na slovenskem literarnem polju. Seštejem lahko na prste ene roke one, ki še delajo in iščejo novih poti in svežih zvezd. Napreduje industrija, se širijo organizacije do zadnje gorske vasi, naš meščan pa s pridom prazni

kvartin za kvartinom in čita literaturo, ki spada v dobo pred l. 1848. Bodimo prekucuhi, dokler smo mladi, starec je konservativen. To in parentesi.

Ako torej italijanski futurist izvoli za objekt in snov svojega pesništva motor, bodisi električni ali na bencin, svobodno mu. Kakor sem mu grlo ustvaril. Opevajo aviatike:

A un aviatore¹ (Altomare).

Oh uomo che bevi a gran sorsi
l'azzurro liquido del cielo
mentre t'avventi nel vuoto,
come una spada in una guaina di spazio,
saettando circoli magici
nella tua corsa fatale
ch'è insieme inno e danza.
Uomo che con pupille magnetiche
sotto il tuo casco severo
sembri sfidare gli orizzonti lividi
e i denti aguzzi dei monti
imprigionato fra le ali,
chino al volante
come su una leva iperbolica
che ti solleva allo zenit
o ti strapiomba alla Morte,
mentre t'innalzi a spirali
sul formicaio umano,
uomo, libellula oceanica,
ascoltami!

Pesnik vpraša nazadnje:

Qual gloria ignota va cercando²
l'ala! ...
— Eccola: sale, tentenna
come un' antenna nella tempesta,

¹ O človek, ki piše v velikih požirkih
lazurno, tekočino neba,
medtem ko strmoglaviš v praznoto
kot meč v nožnico prostora,
in streljaš magične kroge
v svojo fatalno dirko,
ki je obenem himna in ples.
Človek, ki se zdiš, da z magnetičnimi zenicami
pod svojo strogo čelado
izzivaš temnomodra obzorja
in koničasto zobovje gorâ,
zaprt med peruti,
pripognjen k volanti
kot na hiperboličen drog,
ki te dviga k zenitu
ali te strmoglavi v smrt,
medtem ko se dvigaš v špiralah
nad človeško mravljišče,
človek, kačji pastir v oceanu,
poslušaj me!

² Ktero neznano slavo išče
perut? ...
Glej jo: se dviga, se ziblje
kot jadnica v nevihti,

cala s'arresta a vellicare il piano
e si rimpena lontano
— E gloria sia!
Non canterò l'elegia!

Paolo Buzzzi, eden najmarkantnejših učencev futuristične družbe — morda tudi najbolj talentiran — proslavlja novo šolo v svoji himni na novo poezijo (Inno alla poesia nuova). Začne v prav svetopisemskem slogu:

Prima di te, uomo, furono le ombre,¹
prima di te le ombre navigarono le onde...

Tudi on je delal pesmi o ljubljenih devotkah in o pokopališčih. Poezija je bila zanj okušati sladke anemične strupe svoje duše po dolgih napisih na nagrobnikih ob vonju vijolic in ob spominu na nežne lase, zaprte v grobovih, ki so dajali očem solzâ in mislim lahkih rim. Okusil pa je lepoto brezrimne proste futuristične šole.

pada, se vstavlja in zbada planjavo
ter se znova vzpne v daljavi
— In slava ji!
Ne bom pel elegije!

¹ Preden si bil ti, človek, so bile sence
preden si bil ti, so se sence vozile po valovih.

Futuristično pesništvo je predrzno v mislih, v slogu in obliki. Sila in pogum sta mu parola. Boj je njegov veksil. (Konec prih.)

Non temere le troppo veementi parole,¹
i soffi che sanno di sale, di tossico e lava.
Siamo sulla terra
dei mari, dei basilischi
e dei vulcani.
Non movi un cubito che tu non urti
con un buffone
rettile
vigliacco
che ti buffa fuliggine spenta sul viso.
Questa poesia è figlia del vento dell'Alpi
è bianca di neve, azzurra di cielo, è rossa di
sangue di sole.

¹ Ne boj se silnih besed
in sap, ki diše po soli, strupu in lavi!
Smo na zemlji
morjâ, baziliskov,
vulkanov.
Ne ganeš komolca, ne da bi zadel
ob šaljivca,
plazivca,
strašljivca,
ki ti puha ugašene saje v obraz,
Ta poezija je hči planinskega vetra,
je snežnobela, nebesnomodra in rdeča
ko solnčna kri.

FRIDERIK OZANAM.

Ob stoletnici. * 13. aprila 1813, † 8. septembra 1853. — Piše Andr. Kalan.

(Konec.)

Pesniško nadahnjena narava Ozanamova, čiste ljubezni žejno njegovo srce se je kopalo v radostih in uživanju, ko je bival v Asizu in si oživiljal svojo dušo ob spominu na Franciška iz Asiza, tega giganta v skromnosti, čigar srce je bilo kakor ljubezni razlito olje, čigar volja je bila neomajna in trda kakor skala, ki je na njej počival utrujen od zatajevanja in dela. — Preživel sem — piše — v starodavnem Asizu dan, žal, prekratek zame. Našel sem tu spomin na svetnika, tako živ, kakor da je včeraj umrl, kakor da se čujejo še iz daljave glasovi umirajočega, ki je blagoslavljal svojo domovino z besedami, ki se še vedno svetijo nad velikimi vrati mesta. Vse te spomine je objavil Ozanam v svojih dveh spisih: Poètes franciscains de l'Italie au XIII. siècle in Fioretti. V teh delih so se našli sorodni duhovi. Pesnik in ljubitelj narave, se je Ozanam naslajal ob poeziji Franciškovi, poln ljubezni do

vsega trpečega, je občudoval svetnika, ki je obožaval Gospoda Jezusa v osebi ubogih, ki si je volil uboštvo za svojo zaročenko in gospo. Ogrevale se je ob pesmih, ki jih je prepeval Jakopone da Todî, mož, ki je moral iz samostana v ječo, a se je dvignil iz ječe na oltarje. Njegova Stabat Mater je še vedno izmed najlepših pesmi, kar jih premore katoliška liturgija.¹ V teh dneh, ko si je Ozanam ogreval svojo dušo z žarki velikega svetnika Asiškega, mu je dozoreval načrt za njegovo delo, ki mu je posvečeval vse svoje življenje. Želel je napisati kulturno zgodovino od 5. do

¹ La liturgie catholique — pravi Ozanam — n'a rien de plus touchant que cette complainte si triste dont les strophes monotones tombent comme des larmes; si douce qu'on y reconnaît bien une douleur toute divine et consolée par les anges; si simple enfin dans son latin populaire que les femmes et les enfants en comprennent la moitié par les mots, l'autre moitié par le chant et par le coeur.